

SKUPLJANJE UMJETNINA OTKUPIMA I POKLONIMA ZA ZBIRKE MODERNE GALERIJE RIJEKA

Daina Glavočić
Moderna Galerija
Rijeka

Umjetnine su u muzejsku zbirku Moderne galerije Rijeka oduvijek pritekale otkupima, ali i poklonima bilo iz privatnog ili društvenog vlasništva. Budući da skupljanje umjetnina za muzejske zbirke ovisi o dvama elementima: onome tko skuplja (bitan je kriterij) i onome tko omogućuje prikupljanje (bitna su sredstva), sasvim je moguće neravnomjerno popunjavanje muzejske zbirke, jer novca nikad ni u pravom trenutku nema dovoljno. Moderna galerija Rijeka imala je u svojoj prošlosti boljih i lošijih godina u otkupljivanju, pa se je ponekad otkupilo samo nekoliko, a ponekad i tridesetak umjetnina, a bilo je godina bez ijednog otkupa i poklona. No, sadašnji principi organiziranja izložbi su takvi, da se planirana manifestacijska djelatnost iskoristi za onu, manje vidljivu - muzejsku, te se obvezno unaprijed planiraju i darovi, čime se omogućuje bolje iskorištavanje rezerviranih sredstava za otkup, koji još ne ide u dovoljnoj i željenoj mjeri, a niti na zadovoljavajući način.

Primjerice, Moderna galerija Rijeka ima silom prilika (zbog nedostatka prostora za normalnu muzejsko-galerijsku djelatnost) svoj dugoročni radni plan zacrtan u nekoliko generalnih pravaca. Jedan je međunarodna izlagačko-izložbena djelatnost koja se ogleda u organizaciji tradicionalnih velikih skupina (ranije bijenalnih) izložaba: Međunarodna izložba crteža i Biennale mladih umjetnika Mediterana. Drugi je pravac prikaz domaće umjetnosti pregledom rada umjetnika starije generacije retrospektivama (Venucci, Lahovsky, Kalina, Smokvina), srednje monografskim (Diminić, Kamenar, Stipanov, de Karina) i najmlađe generacije promotivnim izložbama (Božić, Zrinščak, Šikanja, Grdić). Zbog nemogućnosti stalnog postava cjelokupnog fundusa, priređuju se tematske izložbe, odnosno parcijalni prikazi nekih kronoloških i stilskih cjelina, tj. dijelova muzejskog fundusa (na primjer hrvatska moderna, enformel, geometrija). Pritom se uvijek tiskaju što je moguće kvalitetniji, bogato ilustrirani, dvojezični katalozi ne bi li se fundus što bolje prezentirao i tako postao dostupan široj publici i kolegama iz drugih ustanova i gradova.

Istodobno, pri samom planiranju kao i organizaciji izložaba, uvijek se traže one umjetničke osobnosti ili teme koje su nedovoljno obrađene ili premalo poznate u javnosti, a ujedno nepotpuno zastupljene u muzejskim zbirkama, te se već i prije same izložbe planira otkup i računa na poklone umjetnika ili njegove rodbine. Takvim načinom organizacije izložaba na dobitku su svi sudionici:

- izlagač - umjetnik dobiva referentni katalog, a realizira i prodaju nekih djela;

- organizator - Moderna galerija - planski uvećava fundus i popunjava nedostatke, jer se unaprijed ugovorom definiraju obveze darodavca;

- financijar - Odjel gradske uprave za kulturu Rijeka, unutar redovne djelatnosti i obveza, manje sredstava izdvaja za otkup.

Kriteriji otkupa, kao i primanja poklona, uvijek su isti i čvrsti - presudna je umjetnička kvaliteta i potreba kompletiranja zbirke. Jasno, taj je kriterij u današnjoj živući umjetničkoj praksi vrlo teško održavati, kako zbog teškog uvida u cjelokupnost stvaralaštva, pluralizma stilova i pravaca, tako i zbog

nedovoljnog vremenskog odmaka u suvremenom stvaralaštvu. Moderna galerija Rijeka od 1968. godine prati stvaralaštvo mladih umjetnika, još nerazvijenih osobnosti i poetika, s nedovoljno svladanim tehnikama, što dodatno otežava uspostavu kriterija pri takvim akvizicijama, no iz do sada prikupljene građe mogu se već izvlačiti zaključci o opravdanosti pojedinih otkupa koji ulaze u Zbirku hrvatske umjetnosti 20. stoljeća, formiranu tj. izdvojenu iz cjelokupnog fundusa (u kojem se skupljala jugoslavenska umjetnost) nakon osamostaljenja Hrvatske 1991. godine.

Zbirka stranih autora popunjava se pretežno poklonima nakon međunarodnih bijenalnih izložaba crteža mladih umjetnika Mediterana. Na prijašnjima međunarodnim izložbama crteža dodjeljivale su se glavne nagrade (Grand prix) i otkupne, koje su uglavnom ulazile u galerijski fundus, a ponekad bi neki izlagač samoinicijativno darovao svoj izloženi rad galeriji. No, najrječitiji je primjer poklona posljednja, 13. međunarodna izložba crteža (1994.) posvećena dizajnerskom crtežu, kada je gotovo polovica izloženih radova ostala u zbirci.

U posljednje se vrijeme dobro popunjava Zbirka hrvatskog crteža i grafike, najvjerovatnije zbog pristupačnijih cijena radova na papiru i grafika, koje su uvijek niže od cijena slika, odnosno ulja. Izložba Hrvatske moderne pokazala je gdje su najveće praznine (Crnić, Glumac, npr.) te je i taj nedostatak sada gotovo riješen.

Relativno brzo raste i Zbirka riječkog slikarstva 19. i prve polovice 20. stoljeća. Ona je netom oformljena tj. proširena, jer se dosadašnjoj Zbirci riječkog slikarstva 19. stoljeća (Simonetti, Angelovich, Stefanutti, Pauer, Leard...), priključilo i razdoblje prve polovice 20. stoljeća. Tu su ubrojani slikari koji su živjeli i djelovali u Rijeci do završetka drugoga svjetskog rata, kada zbog političke situacije Rijeku napušta velik dio stanovništva odlazeći u Italiju (De Gauss, Raicich, Arnold, Fonda, Pfau, Antoniazio, Trevese, Terzoli...). Kako se dugo vremena o tome razdoblju nije u javnosti govorilo ni pisalo, niti je bilo proučavano, mnogi su umjetnici toga doba sadašnjim generacijama ostali gotovo nepoznati. Sada se nastoji potpuniti nastala praznina arhivskim i terenskim istraživanjem građe i nabavom zaboravljenih i do sada gotovo neobrađenih fjumanskih slika (Ostrogovich, De Gauss) i kipara čija su djela rijetka, jer su u poslijeratnom egzodusu Fjumana odnošena u nove krajeve. No, objavljivanjem podataka u tisku ili izlaganjem radova na izložbama, privlači se pozornost publike i građana Rijeka, mnogi građani prepoznaju imena koja i sami posjeduju u privatnom vlasništvu te ih, znajući za interes Moderne galerije, nude na uvid ili prodaju. Upornim zahtjevima za dodjelu sredstava za otkup, tumačenjem nadležnim osobama zaduženim za financiranje ustanova u kulturi grada Rijeka, napisima u tisku i konkretnom izložbenom djelatnošću i programima, Moderna galerija polako uspijeva kanalizirati sredstva za otkup umjetnina u željenom smjeru.

Iako još nije ostvaren cilj da muzej može samostalno i u svakom trenutku raspolagati određenom svotom za otkup, kako bi mogao promptno reagirati kad se pruži povoljna prilika - ipak se može reći da proces teče povoljno. Bude li povjerenja u riječke kustose Moderne galerije, da će domaćinski raspolagati sredstvima i smišljenim otkupom na pravi način skupljati građu za dostojan prikaz pojava u umjetnosti vremena i prostora koje ustanova pokriva, rezultati će doći do pravog izražaja onog časa kada muzejska zbirka bude selektivno iznesena pred sud javnosti u budućem stalnom postavu u budućoj vlastitoj zgradi Muzeja moderne i suvremene umjetnosti, koja se od osnutka Moderne galerije, od daleke 1948. godine, u gradu Rijeci stalno priželjkuje.

Primljeno: 20.3.1997.

Summary:

The collection of works of art through acquisitions and donations for the collections of the Modern Gallery in Rijeka

Daina Glavočić

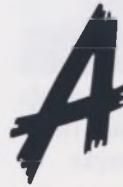
The collection of works of art for museum collections depends on two elements: the one doing the collecting (criteria) and the one making collecting possible (financial resources).

The Modern Gallery in Rijeka has a long-term plan drawn up in several general directions: international exhibition activities, the presentation of national art – retrospectives, promotional exhibitions of younger artists. Prior to any exhibition acquisitions are planned and the Museum counts on artists' donations. In this was the artist gets a quality catalogue and makes a sale, while the organiser increases his holdings in a planned way. The crucial element with respect to this is the artistic quality and the need to complement the collection.

The Modern Gallery in Rijeka is slowly succeeding in channelling resources for the acquisition of works of art in the right direction.

PRIKUPLJANJE MUZEJSKE GRAĐE U ANTIČKOM ODJELU ARHEOLOŠKOG MUZEJA ISTRE U RAZDOBLJU 1990. - 1996.

*dr. Alka Starac
Arheološki muzej Istre
Pula*

Arheološki muzej Istre glavninu građe prikuplja u sustavnom, sondažnom ili zaštitnom istraživanju. Nabava muzejske građe donacijama, kupnjom ili razmjenom razmjerno je rijetka i manjeg opsega.

S obzirom na specifičnu i mnogostranu ulogu koju Arheološki muzej Istre ima u zavičajnoj kulturnoj povijesti, najveći dio arheoloških predmeta pribavlja se zaštitnim iskopavanjem u Puli i na drugim područjima poluotoka koja nisu neposredno pokrivena lokalnim muzejom ili muzejskom zbirkom. Donedavno - do prije šest, sedam godina - ovaj Arheološki muzej provodio je istraživanja, prikupljao i pohranjivao materijal iz cijele Istre. Razvojem i osamostaljenjem zavičajnih muzeja u drugim manjim gradskim središtima Istre, ta se muzejska zadaća raspodijelila na njih. Razdioba posla oko prikupljanja i pohrane muzejske građe pokazala se korisnom zbog toga jer omogućuje brži postupak obrade dokumentacije. No, s druge strane, kada je riječ o korištenju muzejskom gradom kao izvorom neposrednih informacija o zavičajnoj prošlosti, kada je riječ o pretraživanju i stručnoj znanstvenoj analizi spomenutih predmeta, decentralizacija prikupljanja i obrade muzejske građe u jednoj regiji pokazuje svoje slabe strane. Zbog slabe informacijske povezanosti muzejskih institucija, koja je prepuštena dobroj volji i naporima pojedinaca, pojedine su cjeline zbirke nedostupne opsežnijim znanstvenim studijama. U razdoblju od 1990. do 1996., zahvaljujući manjim sondažnim iskapanjima i sustavnim istraživanjem u Karpinjanu kraj Novigrada, te višegodišnjim zaštitnim istraživanjima u staroj gradskoj jezgri Pule, u usponu B. Lupetine i na trgu Portarata - Giardini, fundus Arheološkog muzeja Istre, posebice fundus antičkog odjela, znatno je porastao. Nagli porast količine prikupljenih arheoloških predmeta nije bio neočekivan s obzirom na tradicionalno izdašne sonde na području unutar gradskih bedema rimske kolonije Pole. Prikupljeni materijal potječe iz nasipa nad porušenim antičkim objektima, odnosno gradske bedeme, u kojima se razaznaju stratigrafske jedinice. Razlučivanje stratigrafskih slojeva od velikog je značenja za poznavanje antičke topografije i pravilno vremensko određenje arheološke građe. Oznaka stratigrafske jedinice i relativne dubine nalaza obavezni su elementi pri dokumentaciji i pohrani građe, te omogućuju kasniju stručnu i znanstvenu obradu: bez tih podataka, arheološki nalaz, ma kako specifičan bio, gubi velik dio svoje informativne vrijednosti. Arheološka se građa razlikuje i prema kulturno-povijesnoj vrijednosti. Od mase fragmenata kuhinjskog, svakodnevnog kućnog i skladišnog posuda, koja je redovito količinski dominantna u svakom tipu antičkog lokaliteta, pa tako i u spomenutim iskopima u staroj jezgri Pule, izdvaja se ona malobrojna građa iz skupine raritetnih ili unikatnih predmeta. Pojam rariteta u arheološkoj je struci relativan, jer se može promatrati u strogo regionalnom okviru, ali i u mnogo širem okviru cijelog Rimskog Carstva. Unikatnost posjeduje svaki predmet izrađen ljudskom rukom, za razliku od onih masovno lijevanih ili otiskivanih u kalupu, no relativno "privremenu" unikatnost imaju i predmeti koji su jedinstveni i neponovljeni prema